

језику, а који излази непрекидно до данас. Босна и Херцеговина, до тада врло мало истражена, пружала је велике могућности за научноистраживачку дјелатност. Носилац тог научноистраживачког посла био је Земаљски музеј. Да би јавност била упозната са радовима и достигнућима на том пољу власти су потпомогале излажење листа »Гласник Земаљског музеја«, органа Земаљског музеја, а ради упознавања и шире европске јавности од 1893. године у Бечу излази »Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Herzegovina«, као избор из »Гласника« на њемачком језику.

Једини стручни педагошки лист који је излазио у Босни и Херцеговини у том периоду био је »Школски вјесник« који је покренула Земаљска влада (1894) ради задовољења практичних потреба. Поред стручног дијела поједине свеске су имале и службени додатак у коме су објављиване све персоналне промјене у области школства и просвјете.

Ова књига представља значајан допринос истраживању културне историје Босне и Херцеговине у XIX вијеку и пружа општи преглед издавачке дјелатности периодике допуњен с много интересантних детаља везаних за настајање и издавање листова и часописа. Иако је број читалаца био ограничен због великог броја неписмених, те иако су поједини листови нестајали послје свега два-три броја, ипак се утјецај тих листова осјећао готово у свим облицима друштвено-политичког живота Босне и Херцеговине.

Жељка Врдољак

Борис Ћорић: НАДА 1895-1903. Књ. I-II Сарајево, »Свјетлост«, ООУР издавачка дјелатност, 1978. Књ. I-Књижевно-историјска монографија, стр. 921 и књ. II Библиографија, стр. 185 (Библиотека културно наслеђе).

Нада, књижевни лист (часопис), један од првих из периода аустроугарске управе у Босни и Херцеговини има специфичан положај када се изучава културна баштина. Познато је да је овај лист настао као једна од компонената у реализацији Калајеве политике у Босни са циљем да тој политици буде практичан тумач. Истовремено уско везана за два имена: име свога званичног уредника Косте Хермана, експонента Калајевога политичког програма и пјесника Силвија Страхимира Крањчевића, који је за свих девет година излажења радио на њеном уређивању, *Нада* је и због тога била честом темом културних историчара.

Као званични владин лист, касније часопис, *Нада* (поуци и забави) је замишљена као сараднички израз босанства у склопу цјелокупне Калајеве политике, а истовремено као пандан часописима сличне физиономије који су излазили у другим славенским центрима: Београду и Загребу у првом реду. Сва контраверзна тумачења овога подухвата, дјелимично настала због лоше интерпретације самих савременика, добила су књижевно-историјском монографијом Бориса Ћорића научну и објективну оцјену.

Концепција цјелокупног рада, који је резултирао одбраном докторске тезе на Филозофском факултету у Сарајеву, је књижевно-историјска монографија о *Нади*, као први дио и библиографија објављених радова у њој, као други дио. На тај начин дјело је и објављено у двије свеске.

Монографија је подијељена на уводно поглавље у којему су дате »опће прилике у Босни и Херцеговини пред покретање часописа«, у другом поглављу разматра се »концепција часописа и њено остварење«, као и »дјелатност ЗМФ у Бечу и Земаљске владе у Сарајеву на формирању редакције часописа«. Анализа књижевних прилога, подијељена на југословенске књижевности и страну књижевност, први је дио трећег поглавља (с одговарајућим подтемама), уз анализу некњижевних прилога. Четврто поглавље чине: закључак, напомене, извори и важнија литература, регистар и коначно садржај.

Подјела у библиографији дјелимично је иста као и у анализи прилога из треће главе монографије, али је због тематског низа условљена и тематском концепцијом саме *Наде*. У низу некњижевних прилога у овом часопису посебно нас интересује VI поглавље, нарочито двије посљедње групе (повијест југословенских народа и повијест страних народа). Како библиографски низ није нумериран, не можемо говорити о тачном броју ових јединица, у сваком случају он је доста оскудан, у односу на све објављене радове и више је заступљен историографским приказима, него што га чине оригинални историјски радови. Интересантно је да је велик број оцјена о историјским радовима написао Крањчевић. Библиографија је иначе рађена у већ познатом маниру сарадника Института за језик и књижевност у Сарајеву.

У овако конципираном изучавању *Наде* наш интерес више је усмјерен на прве двије главе монографије, него на уводу и библиографију.

Да би из историјске перспективе оцијенио мјесто и улогу часописа, циљеве и мотиве који су га покренули, као и однос управних тијела према овоме подухвату, аутор је био упућен на многе изворе. У првом реду на архивску грађу, разноврсну и обимну, а исто тако на обиман библиотечки материјал: настао из пера савременика или каснијих истраживача књижевне и књижевно-историјске баштине. У истраживачком подухвату чињеница да је сачувана готово сва грађа Редакције, иако дислоцирана, значила је много за оцјењивање, као и за идентификацију књижевних прилога, а исто тако и за разрешење неких до сада изречених, али недокументираних закључака.

Чини нам се да је аутор, ако ову монографију не сагледавамо са становишта оцјењивања књижевног доприноса, дао врло значајне закључке о концепцији часописа, о остварењу те концепције (друго поглавље) и о односима свих који су били заинтересовани да се она проведе. Нарочито је значајно што је на научним основима постављен однос Калај-Херман-Крањчевић, и то крајњом објективношћу. Оцјене о улози и мјесту пјесника Силвија Страхимира Крањчевића у *Нади* нов су допринос грађи за његову биографију.

Цијели тај дио монографије настао је аналитичким понирањем у све понуђене изворе, па је морао дати закључак, који је само дјелимично усаглашен с досадашњим судовима и о *Нади* и о свим оним појединцима који су годинама изграђивали њену физиономију. Објективно је оцијењен и однос савременика према *Нади* било да се ради о појединцима у Босни и ван ње, било да се ради о редакцијама других часописа.

Оно што би се у цјелини могло рећи за монографију Бориса Ђорића то је да је презентирао танану нит којом је *Нада* кренула из наметнуте јој концепције у један други ток. Након читања Библиографије и анализа текстова објављених у *Нади* намеће се као закључак да је овај часопис имао

висок ниво у погледу презентираних књижевних прилога, да је у довољној мјери пратио све свјетске токове у литератури, да је била у њему заступљена књижевност народа данашње Југославије. За ниво часописа заслужан је С.С. Крањчевић, али сва његова горљивост није могла да одржи овај часопис, који је ипак настао неприродним путем, нарочито кад се упореди с часописима који су у то вријеме почели да излазе у Босни и Херцеговине.

Катица Тадић

Др Мирољуб Васић, РЕВОЛУЦИОНАРНИ ОМЛАДИНСКИ ПОКРЕТ У ЈУГОСЛАВИЈИ 1929-1941, ИП »Народна књига«, издање Института за савремену историју, Београд 1977, 710 страна.

Већ дуго времена се у нашој историографији осјећала потреба за тељењем обрађеном и научно аргументованом студијом која би третирала проблем мјеста, улоге и доприноса омладине револуционарним схватањима и дјеловању у међуратном периоду. Поједини публицистички радови који су до сада објављивани на ову тему били су и скромних амбиција и још скромнијих резултата. Стога комплексно дјело др Мирољуба Васића *»Револуционарни омладински покрет у Југославији 1929-1941«* попуњава управо ону празнину која је до сада постојала у тој области истраживања наше историје. Аутор је успио да с разних аспеката сагледа наведену проблематику, посебно се осврћући на узрочно-последичне везе међу појавама које износи и анализира. Хронолошки поредана временска раздобља аутор образлаже у три главе које су састављене из проблемских јединица. Након закључка слиједе: резиме на руском језику, попис извора и литературе и регистар личних имена и географских назива.

Васић почиње излагање предговором у коме дефинише тему која га заокупља и истиче њену недовољну истраженост. Он утврђује три раздобља у развоју омладинског покрета у Југославији која се подударају са друштвено-политичким ситуацијама у земљи: 1. 1929-1931, када режим настоји да разбије илегални СКОЈ, контролише васпитање омладине и подреди га интересима буржоазије, што је у складу са принципима отворене монарходиктатуре, 2. 1931-1935, доба постепеног јачања СКОЈ-а у сваком погледу и оживљавања револуционарног омладинског покрета док у земљи влада прикривена монарходиктатура, и 3. 1935-1941, период активног дјеловања СКОЈ-а на стварању широког покрета који поставља одговорне задатке борбе против фашизма, рата и експлоатације. Представници југословенског режима тада повезују земљу с фашистичким силама, подређују је њиховим политичким и економским интересима и не чине ништа на уклањању све јачих друштвених, класних и националних супротности у самој Југославији.

У уводном дијелу књиге образложене су основне карактеристике и појединости везане за револуционарни омладински покрет у Југославији до 1928. Аутор нарочито инсистира на чињеници да ни у условима појачане контроле и терора режима напредни омладински покрет у цјелини, а нарочито његов најсвјеснији и најборбенији дио, СКОЈ, не прекида конти-